

РОЛЬ ШКІЛЬНОГО ТАНЦЮВАЛЬНОГО ГУРТКА У ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглядається процес соціалізації молодших школярів на заняттях у танцювальному гуртку, аналізуються методи і форми організації хореографічної діяльності гуртківців та система педагогічних вимог до керівника танцювального гуртка, актуальність хореографічної діяльності та її вплив на процеси соціалізації.

Ключові слова: соціалізація, механізми соціалізації, школа, молодші школярі, шкільний танцювальний гурток, хореографічна діяльність.

Входженням нашої країни у новий історичний період розвитку, відновлення національних традицій висувують на перший план проблему соціалізації дітей та учнівської молоді, оскільки освіта повинна готувати людину, органічно адаптовану до життя у світі різноманітних зв'язків.

У Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті підкреслюється, що "головна мета української системи освіти – створити умови для розвитку та самореалізації кожної особистості як громадянина України, формувати покоління, здатне навчатися впродовж життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільства" [1, с. 27].

Важливим соціальним простором для дитини є школа, яка за своїм характером являється унікальним агентом, оскільки бере на себе інтегруючу, координаційну функції та функцію відбору. Соціалізуюча роль школи полягає в наданні загальної підтримки всім учням, включаючи тих, хто відноситься до національних меншин та групи ризику. Школа – це суспільство в мініатюрі – саме тут відбувається формування особистості.

Механізм соціалізації особистості дитини пов'язаний з поступовим переходом від позиції об'єкта соціального впливу до позиції активного суб'єкта. Активність дитини продиктована певними потребами, які необхідно враховувати в процесі виховання і які, в свою чергу, стимулюють соціальну активність. Соціалізація супроводжується зміною психіки і формуванням особистості [7, с. 392].

У засобах масової інформації все частіше кажуть, що здоров'я школярів ослаблено, відзначається низький рівень фізичної активності, розвитку просторових уявлень і навичок спілкування.

Процес соціалізації має за мету *становлення особистості*, яка була б здатна адаптуватися до умов, що постійно змінюються та реалізувати себе в цих умовах. Вирішальним в процесі соціалізації є процес самовиховання. Результатом соціалізації є активне відтворення особистістю набутого соціального досвіду [2, с. 133].

Заслуговує уваги ідея С. Гессена – розглядав особистість як носія цінностей та умову їх збереження і розвитку. Мислитель зауважував: "Щоб знайти себе, індивідууму потрібно вибрати та вибудувати власний світ цінностей, увійти в світ знань, оволодіти творчими способами розв'язання наукових та життєвих проблем, відкрити рефлексивний світ власного "Я" та навчитися ним управляти" [4, с. 216].

Теоретичне осмислення соціалізації як складової педагогічного процесу, вивчення форм, методів, засобів її практичної реалізації, роль школи у цьому процесі поступово привертають дедалі більшу увагу науковців. Помітний доробок у галузі аналізу цієї проблеми належить таким українським ученим, як І.Бех, Н.Бібік, В.Болгарина, І.Зверева, І.Зязюн, Л.Коваль, В.Кузь, В.Москаленко, А.Мудрик, В.Паламарчук, М.Папуча, Ю.Сокольников, О.Сухомлинська, В.Сухомлинський та ін.

Картина соціалізації у філософському плані представлена Н.Т.Абрамовою, В.Г.Нестеренком, Ю.В.Сичовим.

У сучасній психолого-педагогічній науці дана проблема розробляється широким колом учених, серед яких Г.М. Андрєєва, В.М. Іванов, Н.М. Лавриченко, А.В. Мудрик, Ю.В. Василькова, Л.В. Бондаренко, І.С. Кон, В.С. Мухіна, Н.Смелзер та інші.

Механізми взаємозв'язку суспільства і особистості, а також аспекти співвідношення об'єктивного і суб'єктивного в особистості людини розглянуті в працях Л.С. Виготського, О. М. Леонтєва, Л. І. Божович, І. С. Кон, Т. А. Репіної.

Багато наукових статей в яких досліджується вплив хореографічного мистецтва на гармонійний розвиток підростаючого покоління: В.Беляєва, Г.Боримської, Н.Горбатової, А.Гуменюка, К.Василенка, А.Каргіна, В.Коломійця, С.Легкої, В.Пастух, Ф.Прокоф'єва, Т.Пуртової, І.Смірнова, А.Сокольської, Ю.Станішевського, Ю.Тертичного, В.Уральської та інші.

За словами чеського теоретика мистецтва Яна Мукаржовського, такий вид мистецтва, як "...танець має замасковану комунікативну функцію. Рухоме в танці тіло людини тісно пов'язане з його духовним життям і здатне безпосередньо виражати внутрішній світ танцюючого. Комунікативна спрямованість танцювальних рухів обумовлена, крім іншого, властивим танцю особливим видом розумової діяльності – невербальним ритмопластичним мисленням. Тому правомірно визначити танець як мистецтво ритмопластичного спілкування і самовираження. Через танець, а точніше, через його систему символів людина намагається висловити своє свідоме і підсвідоме Я" [5, с. 194].

Значення мови танцю полягає в тому, що танець універсальний за своїми мовними характеристиками, не потребує перекладу і тому здатний виконувати об'єднуючу функцію. Закладені в танці соціокультурні орієнтації (як тілесні, так і духовні) дозволяють йому грати істотну роль в процесі соціалізації особистості [6, с.182].

Виокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена означена стаття є проблема соціалізації дітей молодшого шкільного віку (шкільний етап), так як саме цей період дитинства пов'язаний з розширенням і ускладненням соціального середовища, з якою взаємодіє дитина. Молодший шкільний вік є ключовим у процесі соціалізації. Надходження дитини в школу різко змінює весь уклад його життя, соціальний стан, взаємини в сім'ї. Основною діяльністю дитини стає навчання, що саме по собі вимагає відомого рівня самоорганізації, дисципліни, чималих вольових зусиль. Школяр потрапляє в абсолютно новий колектив, де йому необхідно спочатку звикнути до нового соціального середовища (адаптуватися в класі, а також адаптуватися у шкільному танцювальному гуртку). Адаптація у будь-якому соціальному середовищі означає, в першу чергу, успішно налагоджене спілкування з членами своєї групи [7, с. 405].

Психолого-вікові особливості молодших школярів, недостатність досвіду спілкування, а особливо самопізнання і саморегуляції, вимагає створення для дітей допоміжної "зони успішності", на базі якої загальне навчання, виховання і розвиток учнів може проходити значно легше і ефективніше. Таким педагогічним простором може служити шкільний танцювальний гурток.

Однак на сьогоднішній день не достатньо методичних розробок зі створення такої "танцювально-гурткової зони успішності" при якій зникає диспропорція між інтелектуально-теоретичним, художньо-естетичним, моральним, фізичним та емоційним розвитком особистості.

Отже, метою цієї статті є визначення ролі шкільного танцювального гуртка у процесі соціалізації дітей молодшого шкільного віку.

Мета конкретизується у завданнях:

– визначити та обґрунтувати комплекс заходів організації хореографічної діяльності гуртківців та систему педагогічних вимог до керівника танцювального гуртка;

– висвітлити актуальність хореографічної діяльності та її вплив на підвищення творчої, розумової, фізичної активності дітей, що благотворно впливає на процеси соціалізації.

Правильно організована хореографічна діяльність дітей у шкільному танцювальному гуртку залежить від дорослої людини, яка має чітко усвідомлювати свою соціальну роль посередника між суспільством та особистістю, роль керівника та організатора гуртка. Такий підхід дозволяє вирішувати широке коло завдань психофізичного розвитку та проблем соціалізації дітей, якісно впливає на формування колективу, виховання толерантності, доброзичливого ставлення до людей у рамках загальної діяльності.

Розглянемо комплекс заходів (методів і форм) організації хореографічної діяльності гуртківців. На початковому етапі дії керівника гуртка та учнів спрямовані на вирішення трьох основних соціально-педагогічних завдань:

1) зацікавлення дітей діяльністю танцювального гуртка, формування в них певного інтересу у дозвільній сфері;

2) створення у дітей мотивації суспільних творчих дій, колективного ставлення до оточуючих;

3) формування адаптованого, працездатного, творчого колективу учнів.

Керівник танцювального гуртка вирішує ці завдання, застосовуючи різні методи та форми. Такі як: масові рекламні заходи для всіх учнів школи, колективні творчі справи (свята, ранки, конференції), адаптаційні та відкриті заняття, звітні концерти.

У процесі соціалізації дитина не прямо наслідує дорослим, точно запам'ятовуючи їх слова, дії, вчинки, а організовує власну поведінку по тому соціальному зразку, який освоїв у взаємодії з дорослим, – як висловлювався Л. С. Виготський, – через "співпрацю свідомостей" [3, с. 260].

Умовами впливу занять у хореографічному гуртку на соціалізацію школярів є: організація простору спілкування і взаємодії дітей у танцювальному гуртку, використання різних форм діяльності (музичної-танцювальної, танцювально-ігрової). А також введення норм і правил, що регламентують перебування дітей в танцювальному гуртку та їх участь у спільній діяльності.

Система педагогічних вимог до керівника шкільного танцювального гуртка: чітко уявляти мету, завдання, структуру, особливості кожного заняття відповідно до віку; мати базові знання в галузі музичного та хореографічного мистецтва; володіти достатньою кількістю танців, музично-ритмічних ігор та вправ, володіти вмінням показати основні елементи танців; чергувати види діяльності дітей; дотримуватися гнучкого підходу у проведенні заняття, зберігаючи структурні рамки і загальну спрямованість програми; вміти підтримувати інтерес до танцювально-ігрової діяльності як в собі, так і в дітях; бути завжди доброзичливим, привітним, підтримувати дружню, емоційно позитивну атмосферу в групі, приділяючи увагу кожному її учаснику [6, с.232].

Відсутність навичок позитивної взаємодії у дітей, веде до конфліктів, спробам вирішення спору силою. Танцювальна діяльність як форма навчально-виховного процесу сприяє формуванню знань, умінь і навичок, суспільної поведінки, розуміння правил спілкування, що може сприяти в свою чергу соціалізації дітей, становленню їх особистості. За умови спрямованості педагогічного процесу на рішення виховних завдань танцювальна діяльність розвиває навички позитивної взаємодії і співпраці, вчить дитину відчувати себе частиною колективу, нести відповідальність за свої дії, виховує доброзичливе ставлення один до одного, емоційне прийняття, готовність допомогти.

Наприклад, хлопчики першого року навчання, які відвідують заняття шкільного танцювального гуртка вміють правильно подати руку для своєї партнерки і запросити її на танець; дівчатка – відповісти на запрошення. Під час виконання масових танців школярі знають, що повинні танцювати всі разом, злагоджено і красиво, інакше вони підведуть весь колектив.

Діти, які приходять займатися в гурток, часто сором'язливі і затиснуті. Щоб дитина стала більш розкутою, на заняттях активно використовуються ігрові прийоми.

Сутність гри в тому, що в ній важливий не результат, а сам процес переживань, пов'язаних з ігровими діями. Хоча ситуації програються уявні, але почуття, пережиті

школярами, реальні. Ця специфічна особливість гри несе в собі більше виховні можливості, оскільки, керуючи змістом гри, включаючи в сюжет ролі, керівник гуртка може програмувати певні позитивні почуття граючих дітей.

Процес соціалізації сучасних молодших школярів у умовах шкільного танцювального гуртка передбачає формування міжособистісних відносин (корекція соціального статусу в групі, розширення кола спілкування учнів), створення сприятливої атмосфери в гуртку (зниження тривожності, ворожості, почуття незахищеності, подолання труднощів у спілкуванні), а також розвиток самосвідомості і зміцнення віри в себе, свої сили і можливості (сміливість, координація).

Теоретична і практична робота показали, що роль шкільного танцювального гуртка полягає у створенні унікальної платформи спілкування через хореографічну діяльність яка має інтеграційні можливості: включає дітей у вільну творчу діяльність, сприяє гармонізації міжособистісних взаємин, багата прийомами терапевтичної корекції індивідуального розвитку дитини.

Структурну єдність занять забезпечує включення дітей у спеціально організовану колективну творчу діяльність. Танцювальний гурток активізує соціальний розвиток учнів, про що свідчать зміни, які відбуваються з молодшими школярами в усіх сферах соціалізації – діяльності, спілкуванні та самосвідомості.

Перспективою подальшого дослідження є аналіз психолого-педагогічної літератури та власного педагогічно-хореографічного досвіду, що вказують на необхідність систематичної і цілеспрямованої роботи шкільного танцювального гуртка, яка направлена, в першу чергу, на процес соціалізації молодших школярів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрущенко В. П. Національна доктрина розвитку системи освіти України в XXI столітті / В. П. Андрущенко // Науковий вісник Миколаївського держ. ун-ту. Сер. Педагогічні науки. – 2003. – Вип. 5. – С. 26-30
2. Божович Л.І. Особистість та її формування в дитячому віці /Л.І. Божович. – М., 1968. – С.207.
3. Виготський Л.С. Педагогічна психологія / під ред. В.В.Давидова. /Л.С. Виготський. – М.: Педагогика Пресс, 1996. – С.536.
4. Гессен С. И. Педагогические сочинения / С. И. Гессен ; сост. Е. Г.Осовский, М. В. Богуславский. – Саранск : Типография “Красный октябрь”, 2001. – 564 с.
5. Мукаржовський Я. Дослідження по естетиці і теорії мистецтва /Я. Мукаржовський. – М.: Вид-во "Мистецтво", 1994. – С. 606.
6. Роговик Л.С. Психологія танцю /Л.С. Роговик. – Главник, 2007. – С. 304. (серія "Психологічний інструментарій"). Бібліогр.: С. 298-301.
7. Смелзер Н. Соціологія: пер. с англ./Н. Смелзер. — М.: Фенікс, 1994. – С. 688.

Білоус А.А.

РОЛЬ ШКОЛЬНОГО ТАНЦЕВАЛЬНОГО КРУЖКА В ПРОЦЕСЕ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

В статті розглядається процес соціалізації молодших школярів на заняттях в танцювальному кружку, аналізуються методи і форми організації хореографічної діяльності членів кружка і система педагогічних вимог до керівника танцювального кружка, актуальність хореографічної діяльності і її вплив на процеси соціалізації.

Ключевые слова: социализация, механизмы социализации, школа, младшие школьники, школьный танцевальный кружок, хореографическая деятельность.

Bilous A.A.

THE ROLE OF SCHOOL DANCE CIRCLE IN THE SOCIALIZATION PROCESS OF PRIMARY SCHOOL CHILDREN

In the article the process of socialization of junior schoolchildren at dancing club lessons is considered. The methods and forms of the club members' choreographic activity organization and

the system of pedagogic requirements from the teacher are analyzed. The relevance of the choreographic activity and its influence on the socialization processes are discussed.

Key words: socialization, socialization mechanisms, school, junior schoolchildren, school dancing club, choreographic activity.

УДК 371.13+377.6+373.

Горлова А.В.

ДО ПИТАННЯ ПРОФІЛАКТИКИ ВАЖКОВИХОВУВАНOSTI МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Статтю присвячено обґрунтуванню шляхів попередження відхилень у поведінці учнів початкової школи та особливостям комунікативної взаємодії "педагог-вихованець".

Ключові слова: молодший школяр, важковиховуваність, вихованість, моральні норми, спрямованість особистості, вчинкова сфера.

Ефективність виховного процесу залишається одним з найважливіших питань педагогічної науки. Сьогодні перед вітчизняною школою гостро постає проблема підготовки освіченої, високоморальної гуманістично спрямованої особистості, здатної до свідомого вибору, самоствердження та самовдосконалення. Оскільки "людство інтенсивно занурюється в глобальну кризу, і немає шляху виходу з неї, окрім радикальної зміни людини", педагог має розвинути в дитині переконаність в тому, що "прогрес людства залежить від постійного розвитку моральності в кожній людині" [1, с. 336].

Вітчизняні науковці і педагоги-практики (І. Бех, В. Омеляненко, О. Савченко, О. Сухомлинська, К. Журба, Т. Кравченко, К. Чорна, І. Мар'єнко, О. Рута та ін.) особливу увагу приділяють формуванню стрижня особистості – її моральних цінностей, ідеалів, почуттів, істинного, дієвого гуманізму. Аналіз останніх досліджень дає підстави під поняттям "вихованість" розглядати комплекс таких складових: наявність просоціальних якостей (чесність, відповідальність) і знань моральних норм, спрямованість особистості, ставлення до загальнолюдських цінностей (до особистості іншого, до праці, до природи), сформованість вчинкової сфери (мотиви, орієнтири, свідомість вибору).

Освіта сама по собі не гарантує наявності моральних чеснот та достатнього рівня вихованості. Результати виховного процесу значною мірою залежать від індивідуальних психологічних особливостей учнів, їхнього оточення, уподобань, ставлення до спрямованих на них впливів з боку вчителів та вихователів, взаємин з однолітками й дорослими.

Нині у шкільному середовищі спостерігається значне зростання кількості поведінкових відхилень. Проблеми "невихованих", "некерованих підлітків" починаються ще у початковій школі. За висновками педагогів-практиків, майже 80 % "важких підлітків" вже в період дошкільного дитинства виявляли недоліки виховання, зі вступом до школи демонстрували крайню нестійкість поведінки, конфліктність, негативізм [7].

Метою статті є дослідження питань профілактики відхилень у поведінці учнів початкової школи, визначення шляхів попередження важковиховуваності молодших школярів.

Кожен період життя висуває до особистості певні вимоги, освоєння яких змінює структуру взаємовідносин з оточенням та навколишнім світом, після чого людина досягає нового якісного рівня в розвитку та самопізнанні [8, с.4].

Виховання та становлення підростаючої дитини неможливі без урахування її вікової своєрідності. Це надзвичайно актуально у молодшому шкільному віці, коли відбувається динамічний розвиток особистості, становлення характеру, формується система моральних цінностей, визначається спрямованість особистості – гуманістична, громадська, чи егоїстична, споживча. Молодші школярі оволодівають основами культури поведінки, здатні